

УДК 338.48

ОЦІНКА ПОТОКУ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ АР КРИМ*Клемпарська М. М.*

Наводяться результати дослідження інвестиційної привабливості підприємств рекреаційного комплексу АР Крим за методом матриць – координат. Аналізуються іноземні інвестиційні потоки у підприємства санаторно – курортного комплексу АР Крим.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, рекреаційний комплекс, санаторно – курортні заклади.

Дефіцит інвестиційних ресурсів може призвести до зниження темпів розвитку підприємств рекреаційного комплексу АР Крим, зменшенню конкурентоспроможності рекреаційної послуги і просування її на світовий ринок. Пошук шляхів вирішення проблеми підвищення привабливості курортних послуг вимагає розуміння того, що важливим аспектом стимулювання активності підприємств курортної і туристської сфери є залучення інвестицій. У цих умовах на передній план виходить проблема оцінки інвестиційної привабливості санаторно-курортних закладів рекреаційного комплексу АР Крим з метою подальшого ефективного їх функціонування.

Метою даної статті є оцінка потоку іноземних інвестицій та інвестиційної привабливості санаторно – курортних закладів і підприємств готельного господарства рекреаційного комплексу АР Крим, а також обґрунтування шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємств.

Аналіз останніх публікацій свідчить, що оцінка інвестиційної привабливості підприємств рекреаційного комплексу висвітлена у працях Ж. Богданової [4], М.Одріховського [5], О. Гаврилук [6], В. Федоренко, П. Матвієнко [7]. Разом з тим, проблема розробки універсальних методичних принципів і підходів щодо оцінки інвестиційної привабливості рекреаційних підприємств на сучасному етапі розвитку економіки країни не вирішена.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [1]. Санаторно-курортні заклади – це заклади охорони здоров'я, що розташовані на територіях курортів і забезпечують надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів [2]. Рекреаційний комплекс – це цілісна інтегрована сукупність закладів і організацій, яка об'єднана стійкими виробничими і економічними зв'язками з метою надання курортних, готельних і туристичних послуг [3].

Одним з найбільш поширених методів визначення міри інвестиційної привабливості господарюючих суб'єктів є метод матриць – координат. Метою цього методу є надання комплексної оцінки чинників інвестиційної привабливості підприємства за сукупністю показників і ознак рекреаційних територій. Під чинниками інвестиційної привабливості підприємства розуміють процеси, явища, дії, переважно об'єктивного характеру, які впливають на інвестиційну привабливість рекреаційного підприємства. За показниками діяльності рекреаційних підприємств нами складена таблиця для розрахунку їх інвестиційної привабливості (табл.1).

Для побудови першої розрахункової таблиці необхідно використати наступну формулу:

$$y_i = \frac{x_{i\max}}{x_i}$$

де: y_i – показник першої розрахункової таблиці, що відповідає певному x_i ,

$x_{i\max}$ – показник у стовпці вихідної таблиці, що має максимальне значення,

x_i – показник у рядку вихідної таблиці.

Таблица 1

Вихідна таблиця для визначення інвестиційної привабливості санаторно-курортних закладів і підприємств готельного господарства АР Крим за 2009 р.[9]

Регіон	Кількість відпочивальників, осіб:	Кількість наданих днів, дн.:	Обсяг реалізації, тис. грн.:	Коефіцієнт заповнюваності, %	Середня кількість днів перебування, дн.:	Обсяг реалізації на 1 відпочивальника, грн.:	Фінансовий результат, тис. грн.:
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Алушта	185748	1812163	448854,9	35,7	9,76	1715,3	- 26944,4
м. Євпаторія	218042	3862456	611356,1	44,5	17,71	2803,9	8991,8
м. Керч	12534	92284	7257,0	28,4	7,36	579,0	- 5299,8
м. Саки	53424	942771	242207,8	53,8	17,65	4533,7	15518,9
м. Судак	36597	436610	103831,7	45,3	11,93	2837,2	11277,9
м. Феодосія	61006	670007	101651,7	35,4	10,98	1666,3	6299,87
м. Ялта	396435	4306934	1253785,2	40,7	10,86	3162,7	-51358,7
Бахчисарайський район	24890	291866	59103,2	29,2	11,73	2374,6	-6697,8
Ленінський район	11122	121249	14030,8	33,6	10,9	1261,5	-15,1
Роздольненський район	11304	85369	11365,6	34,6	7,55	1005,5	1792,93
Сакський район	9417	111348	17611,9	40,9	11,82	1870,2	556,87
Сімферопольський район	33516	367661	68949,5	47,2	10,97	2057,2	- 1808,8
Чорноморський район	16688	222557	28124,8	47,8	13,34	1685,3	- 243,84

Таблица 2

Перша розрахункова таблиця для визначення інвестиційної привабливості санаторно – курортних закладів і підприємств готельного господарства АР Крим за 2009 р.

Регіон	Кількість відпочивальників, осіб:	Кількість наданих днів, дн.:	Обсяг реалізації, тис. грн.:	Коефіцієнт заповнюваності, %	Середня кількість днів перебування, дн.:	Обсяг реалізації на 1 відпочивальника, грн.:	Фінансовий результат, тис. грн.:
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Алушта	0,469	0,421	0,358	0,664	0,551	0,378	-
м. Євпаторія	0,55	0,897	0,488	0,827	1	0,618	0,579
м. Керч	0,032	0,021	0,006	0,528	0,416	0,128	-
м. Саки	0,135	0,219	0,193	1	0,997	1	1
м. Судак	0,092	0,101	0,083	0,842	0,674	0,626	0,727
м. Феодосія	0,154	0,156	0,081	0,658	0,620	0,368	0,406
м. Ялта	1	1	1	0,757	0,613	0,698	-
Бахчисарайський район	0,063	0,068	0,047	0,543	0,662	0,524	-
Ленінський район	0,028	0,028	0,011	0,625	0,615	0,278	-
Роздольненський район	0,029	0,020	0,009	0,643	0,426	0,222	0,116
Сакський район	0,024	0,026	0,014	0,76	0,667	0,413	0,036
Сімферопольський район	0,085	0,085	0,055	0,877	0,619	0,454	-
Чорноморський район	0,042	0,052	0,022	0,888	0,753	0,372	-

Показник, що дорівнює одиниці у таблиці 1 відповідає максимальним показникам. За кількістю таких показників лідирують м. Ялта, м. Євпаторія та м. Саки.

Для складання другої розрахункової таблиці необхідно усі показники таблиці 2, возвести у квадрат та підсумувати показники за рядками (табл. 3).

Таблиця 3

Ранжування санаторно – курортних закладів і підприємств готельного господарства АР Крим за 2009 р.

Регіон	Кількість відпочивальників, осіб:	Кількість наданих днів, дн.:	Обсяг реалізації, тис. грн.:	Коефіцієнт заповнюваності, %	Середня кількість днів перебування, дн.:	Обсяг реалізації на 1 відпочивальника, грн.:	Фінансовий результат, тис. грн.:	Сумарний показник	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	8	9
м. Алушта	0,23	0,177	0,128	0,44	0,304	0,143	-	1,412	6
м. Євпаторія	0,303	0,804	0,238	0,684	1	0,382	0,336	3,747	3
м. Керч	0,001	0,001	0,00	0,279	0,173	0,016	-	0,469	13
м. Саки	0,018	0,048	0,037	1	0,993	1	1	4,097	2
м. Судак	0,009	0,01	0,007	0,709	0,454	0,392	0,528	2,108	4
м. Феодосія	0,024	0,024	0,007	0,433	0,384	0,135	0,165	1,172	9
м. Ялта	1	1	1	0,572	0,376	0,487	-	4,435	1
Бахчисарайський район	0,004	0,005	0,002	0,295	0,439	0,274	-	1,018	10
Ленінський район	0,001	0,001	0,0	0,39	0,379	0,077	-	0,848	11
Роздольненський район	0,001	0,0	0,0	0,414	0,182	0,049	0,013	0,659	12
Сакський район	0,001	0,001	0,0	0,578	0,445	0,170	0,001	1,196	8
Сімферопольський район	0,007	0,007	0,003	0,770	0,384	0,206	-	1,377	7
Чорноморський район	0,002	0,003	0,001	0,789	0,567	0,138	-	1,50	5

У результаті дослідження виявлено, що серед підприємств рекреаційного комплексу найбільш привабливими для інвесторів є санаторно-курортні підприємства м. Ялта, які посідають лідируюче місце серед наступних показників: кількість відпочивальників, загальна кількість днів, обсяги реалізації. Підприємства м. Євпаторія, м. Саки відомі як національні і міжнародні дитячі курорти і за інвестиційною привабливістю посідають друге та третє місце після м. Ялта. Для підприємств м. Євпаторія і м. Саки характерний найвищий показник середньої кількості днів перебування на підприємствах рекреаційного комплексу та коефіцієнту заповнюваності і обсягу реалізації на одного відпочивальника. Такий високий рівень цих показників пов'язаний з санаторно-курортною, лікувальною спеціалізацією підприємств рекреаційного комплексу. Найбільш перспективним напрямом для розвитку підприємств регіону є курортно – рекреаційна діяльність, оскільки регіон володіє основними природними чинниками для її розвитку: кліматичними, грязьовими, пляжними, ландшафтними, бальнеологічними. Найменша інвестиційна привабливість характерна для підприємств Ленінського, Роздольненського районів та м. Керч.

Для повноцінного функціонування рекреаційного комплексу необхідно залучати інвестиції у санаторно-курортну сферу з метою підвищення рівня комфортності здравниць, їх реконструкції і доведення до рівня сучасних вимог, впровадження нових технологій лікування, підвищення конкурентоспроможності на ринку аналогічних послуг, зниження вартості путівок, збільшення кількості підприємств, що працюють з цілорічним завантаженням. Обсяги іноземних інвестиційних потоків у підприємства рекреаційного комплексу АР Крим підтверджують правильність розрахунків інвестиційної привабливості підприємств за методом матриць – координат (табл. 4).

Динаміка іноземних інвестицій у підприємства санаторно – курортного і готельного комплексів за період 2006 – 2009 рр. [10]

Регіон	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.
м. Ялта	770913,21	718992,04	601320,95	393302,12
м. Алушта	42360,52	73744,4	86054,05	68482,15
м. Євпаторія	72973,74	91265,08	59615,15	73523,78
м. Саки	1458,68	1457,4	2620,02	-
м. Судак	-	40307,67	13558,28	-
м. Феодосія	3850,45	20250,97	11182,14	24351,5
м. Керч	-	-	948,5	3168,5
Сімферопольський район	17052,00	104229,9	34841,62	39521,3
Бахчисарайський район	-	-	1378,20	4444,09
Ленінський район	-	-	-	4790,46
Роздольненський район	-	-	266,10	3168,2
Чорноморський район	-	-	875,60	4986,3
Всього за АР Крим	908608,8	1050247,46	812660,61	619738,4

Загальний обсяг іноземного інвестування у підприємства рекреаційного комплексу АР Крим за період 2006 – 2009 рр. зменшився на 31,8 %, що у сумі складає 288,9 млн. грн. Традиційно, найбільший обсяг іноземних інвестицій, які залучаються у підприємства санаторно – курортного та готельного господарства, припадає на м. Ялта. Але, за період 2006 – 2009 рр. обсяги іноземних інвестицій у рекреаційні підприємства м. Ялта зменшилися на 49% (на 377,6 млн. грн.). У 2009 р. у підприємства м. Євпаторія залучено 73,5 млн. грн. іноземних інвестицій, частка яких у загальному обсязі інвестування складає 11,86 %. Рекреаційні підприємства м. Євпаторія посідають друге місце щодо обсягів залучення інвестицій у підприємства рекреаційної сфери. За період 2006 – 2009 рр. обсяги інвестицій у підприємства м. Євпаторія збільшилися на 550 тис. грн. Активно залучаються інвестиції у розвиток підприємств рекреаційного комплексу м. Алушта, обсяги яких за період 2006 – 2009 рр. збільшилися на 26,1 млн. грн. У підприємства Сімферопольського району залучаються тільки 6,4 % усіх іноземних інвестицій, разом з тим, обсяги інвестування за останні роки збільшуються. Найменші обсяги іноземних інвестицій спрямовані у підприємства рекреаційної сфери Ленінського, Роздольненського, Чорноморського, Бахчисарайського районів, м. Судак та м. Керч.

На нашу думку, одним з основних чинників, які стримують потік інвестицій у розвиток підприємств санаторно – курортного і готельного комплексів АР Крим, є нестабільність законодавства. Прикладом цього є факт прийняття Закону України № 036 – ІІІ від 07.02.2002р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і запровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку» [12]. Згідно цього закону стаття 14 Закону України № 2189 – ІІІ від 21.12.2000 р. «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону «Порт Крим» в Автономній Республіці Крим» доповнена частиною четвертою, згідно якої під терміном «устаткування» (обладнання) слід розуміти машини (крім транспортних засобів), механізми, прилади, пристрої, призначені для використання у технологічному процесі, що здійснюється під час реалізації інвестиційного проекту. У зв'язку з прийняттям цієї зміни у законі митні органи призупинили узгодження переліку (а також змін та доповнень до них) ввізного обладнання та устаткування для реалізації інвестиційних проектів у санаторно – курортній галузі. Мотивом таких дій митних органів було те, що у пільговому режимі можна було ввозити тільки машини, механізми та інше обладнання, яке призначено для використання у виробничому технологічному процесі, але не меблі, прилади для будівництва та реконструкції готелів, пансіонатів, санаторіїв. На територіях пріоритетного розвитку основною галуззю, у якій реалізуються інвестиційні проекти, є рекреаційна, тому пільги, які надаються щодо мита і податку на додану вартість на ввізне імпортоване обладнання і устаткування, для неї є переважними. Якщо розглядати цю зміну у законі як

підтримку національного виробника і можливості придбати обладнання на території України, то у даному випадку така зміна суперечить Закону України «Про інвестиційну діяльність», тому що часткова участь інвестора, у тому числі і іноземного, може бути виражена не тільки у капіталі, але і в обладнанні.

Наступні зміни у Законі України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону «Порт Крим» в Автономній Республіці Крим» були внесені у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України», згідно якого були ліквідовані пільги щодо оподаткування та валютного регулювання, а саме статті 14, 15, 16, у яких передбачалися пільги щодо сплати ввізного мита, податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, збору до Державного інноваційного фонду та плати за землю на територіях пріоритетного розвитку і на території СЕЗ «Порт Крим», а також було виключено абзац 3 статті першої, у якій визначалося поняття спеціального режиму інвестиційної діяльності [11]. При цьому виникла необхідність перегляду фінансових планів вже затверджених інвестиційних проектів, що спричинило зупинку реалізації інвестиційного проекту або відмову інвестора від реалізації інвестиційних проектів.

Для сприятливого інвестиційного клімату у регіоні необхідно на державному рівні чітко визначити механізм і перспективи функціонування територій пріоритетного розвитку. Необхідно розглянути питання щодо повернення пільг, передбачених Законом України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку і спеціальну економічну зону «Порт Крим» в Автономній Республіці Крим». Проте, це не вирішує проблему залучення інвестицій у повному обсязі. Так, у республіці відповідно до цього закону було створено сім територій пріоритетного розвитку: Велика Ялта, Алушта, Феодосія, Судак, Східний Крим, Керч, Сиваш. Однак, у Криму 13 курортних регіонів, і підтримка необхідна, у першу чергу, таким регіонам, як: Бахчисарайський, Роздольненський і Чорноморський райони, а не Південному узбережжю, де вже є добре розвинена інфраструктура, сформована інвестиційна привабливість. Тому спеціальний режим інвестиційної діяльності необхідно запровадити саме у найменш розвинених районах.

ВИСНОВКИ

Виявлено, що найбільш привабливими рекреаційними регіонами АР Крим є м. Ялта, м. Євпаторія та м. Саки. Низьким рівнем інвестиційної привабливості характеризуються рекреаційні підприємства Роздольненського району, Ленінського району і м. Керч.

Найбільший обсяг іноземних інвестицій, які залучаються у підприємства санаторно – курортного та готельного господарства, припадає на м. Ялта, м. Євпаторія, м. Алушта. Найменші обсяги іноземних інвестицій спрямовані у підприємства рекреаційної сфери Ленінського, Роздольненського, Чорноморського, Бахчисарайського районів, м. Судак та м. Керч.

Для розвитку підприємств рекреаційного комплексу АР Крим необхідно внести зміни до Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку та спеціальну економічну зону «Порт Крим» в Автономній Республіці Крим», повернути пільги щодо сплати ввізного мита, податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, збору до Державного інноваційного фонду та плати за землю на територіях пріоритетного розвитку і на території СЕЗ «Порт Крим».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 19 від 17.05.1996 р. – С. 32 – 40.
2. Про курорти: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 50 від 15.12.2000 р. – С. 18 – 28.
3. Бюлетень міністерства курортів і туризму АР Крим за 2007 рік. – Сімферополь: Вперед, 2008. – 50 с.

4. Иностранные инвестиции как фактор развития индустрии туризма в АРК: материалы международной научно – практической конференции «реализация государственной политики в сфере курортов и туризма в рекреационных регионах», (Симферополь, 5 – 8 сентября 2007 г.). – Симферополь: КЦППК, 2007. – 188 с.
5. Одрехівський М.В. Організація фінансової діяльності валеологічних інноваційних структур / М.В. Одрехівський. // Фінанси України. – 2007. – № 7 – С. 85–98.
6. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О.В. Гаврилюк // Фінанси України – 2008. – № 2 – С. 68 – 82.
7. Федоренко В. Інвестиції і економіка України / В. Федоренко. // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 12–17.
8. Бюлетень міністерства курортів і туризму АР Крим за 2008 рік. – Сімферополь: Вперед, 2009. – 40 с.
9. Показатели деятельности предприятий санаторно – курортного и туристического комплексов АР Крым в разрезе курортных регионов за 2009 год.: [Электронный ресурс] / Міністерство курортів і туризму АР Крим. – Режим доступа: – <http://www.tourism.crimea.ua>
10. Динамика прямых иностранных инвестиций в санаторно – курортную, туристическую сферы и гостиничное хозяйство за период 2005 – 2009 гг. : [Электронный ресурс] / Міністерство курортів і туризму АР Крим. – Режим доступа: – <http://www.tourism.crimea.ua>
11. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 7 – 8 від 25.02.2005 р. – С. 15 – 36.
12. Про внесення змін до деяких законів України щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і запровадження спеціальних режимів інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку Закон України. // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 29. – С. 18 – 44.